

CZU 821.135.1.09(092):027.52(478-25)=135.1

LECȚIA PUBLICĂ „A FI ISTORIC”: EXIGENȚELE UNEI PROFESII ÎN GÂNDIREA LUI B.P. HASDEU”

*Elena TARAGAN,
Șef sector, Secția studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”*

În data de 26 februarie 2026, cu prilejul zilei de naștere a ilustrului savant Bogdan Petriceicu Hasdeu, în Sala cu Coloane a Bibliotecii Centrale „B.P. Hasdeu”, a avut loc lecția publică „A fi istoric: Exigențele unei profesii în gândirea lui B.P. Hasdeu”, ținută de dr. hab., conf. univ. Liliana Rotaru, care a răspuns invitației șefei Secției studii și cercetări a BM „B.P. Hasdeu”, dr. hab. Elena Ungureanu.

În deschidere, dr. Mariana Harjevschi a mulțumit publicului prezent în sală pentru interesul constant față de viața și creația marelui Bogdan Petriceicu Hasdeu. Purtându-i numele, Biblioteca

**26 FEBRUARIE 2026
ORA 14:00**

LECȚIE PUBLICĂ

**„A FI ISTORIC”:
EXIGENȚELE UNEI PROFESII
ÎN GÂNDIREA LUI B.P. HASDEU**

Dr. hab., conf. univ.
Liliana ROTARU
Universitatea de Stat
din Moldova

**Sala cu Coloane, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”
Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 148, Chișinău**

Municipală se angajează într-un demers permanent de a-l studia și de a-i descoperi noi valențe.

Dr. hab. Elena Ungureanu a realizat o paralelă între Hasdeu și marele lingvist Eugeniu Coșeriu. Această margine de românitate, Basarabia, a dat lumii personalități de mare calibru, a susținut dumneaei.

Coșeriu vorbește în studiile sale lingvistice despre primatul istoriei în cercetare. „Fără istorie, nu poți face filologie”, spunea marele savant de origine basarabeană. Cercetătoarea a remarcat faptul că volumele lui Hasdeu ar trebui să se afle pe masa de studiu a studenților la filologie, citându-l pe profesorul Cristinel Munteanu, care afirmă: „B.P. Hasdeu este primul nostru teoretician al limbajului”, în timp ce Coșeriu – „teoreticianul cel mai important al limbajului”.

Cei prezenți în sală au avut parte de o oră în care au descoperit lucruri mai puțin știute despre istoricul Bogdan Petriceicu Hasdeu, Liliana Rotaru aducând în actualitate norme de conduită și deontologii profesionale care rămân relevante după secole de la enunțarea lor, în cadrul profesiei ce uneori sacrifică adevărul istoric în favoarea patriotismului.

S-a spus despre Hasdeu că „a fost deschizător de pârții fertile”. Ca și noi, astăzi, perioada în care a trăit a fost una de crize succesive: se redefinesc frontiere, sunt disputate identitățile, iar trecutul este interpretat în funcție de nevoile prezentului. Continuăm să ne punem întrebarea „Quo vadis?”. Ca și majoritatea intelectualilor noștri, B.P. Hasdeu a fost educat într-o școală cu tradiție rusească. Dar se va stabili la Iași, de unde va contribui la opera de mărire a statului român. B.P. Hasdeu va formula o serie de principii, va trasa un cod deontologic al istoricilor, care să delimiteze istoricul profesionist de cel amator. Desigur, avem aici în vedere și un conflict dintre generații care va da naștere multor dispute și polemici (amintim cea dintre Hasdeu și Iorga – iar Hasdeu, cu cât înainta în vârstă, cu atât reacționa mai sensibil la eventuale critici).

În dobândirea competenței pentru a profesa, Hasdeu subliniază cât de important este să fii autodidact (în ceea ce îl privește, nu

a absolvit Facultatea de Drept începută la Harkov), dar, cu toate acestea, nu admite posibilitatea de a fi istoric fără un studiu preparatoriu. B.P. Hasdeu subliniază că istoricul trebuie să fie și artist (uvrier), să îmbine armonios talentul (numit de el spiritualitate) cu competența. Totodată (deși e, aparent, o descoperire a științei contemporane), Hasdeu subliniază că istoria, ca și orice altă disciplină, nu e autosuficientă, insistând asupra caracterului interdisciplinar al științei. Hasdeu mai indică, ca normă de conduită profesională, responsabilitatea istoricului pentru acțiunile sale. Este important să fie credibil. Să relateze trecutul așa cum s-a petrecut în realitate. În ceea ce privește patriotismul – acesta e factorul declanșator al interesului pentru istorie. Anume din patriotism omul devine dornic de a-și cunoaște trecutul. Istoricul nu mai are dreptul să se lase condus de sentimente. Totodată, Hasdeu subliniază că adevărul istoric este universal, nu este etnic: „Poți să te naști transilvănean, muntean, moldovean, dar ca istoric e obligatoriu să fii român”. Așadar, misiunea științei este de a mări sfera adevărului și de a o restrânge pe cea a erorii. Iar adevărurile incomode trebuie acceptate.

Dar care sunt lucrurile mai puțin știute despre aceste principii hasdeiene? Faptul că există o diferență între principiu și faptă. Hasdeu nu a respectat întotdeauna normele deontologice pe care el însuși le-a formulat, ca istoric. Uneori, la mijloc a fost temperamentul său de factură romantică, virulent, excesiv, care întotdeauna considera că are dreptate. În unele opere, constatăm lipsa totală a izvoarelor istorice. Alteori, argumentele sunt mai „nobile”: din patriotism, din dorința de a poziționa națiunea română în concertul națiunilor moderne. Fără exigență, istoria se degradează în propagandă, concluzionează Liliana Rotaru.

Există mai multe perspective din care poate fi privită viața și opera hasdeiană, dar e cert că aceasta impresionează prin vastitate și originalitate. Mihai Eminescu îl numește pe Bogdan Petriceicu Hasdeu „istoricul total”, iar principiile de etică profesională enunțate de savant în secolul XIX rămân relevante și pentru cei de astăzi.